

वार्षिक परीक्षा 2017-2018

संस्कृत

कक्षा : VI

समय : 1½ घंटे + 15 मिनट

पूर्णांक : 80

Name _____

Class _____ Roll No. _____ Sec. _____

निर्देश - ध्यानपूर्वक लिखें। साफ़ कार्य करें।

1. निम्नलिखित श्लोकों का हिन्दी में सरलार्थ लिखें -

[20]

(क) प्रिय वाक्य प्रदानेन, सर्वे तुष्यन्ति जन्तवः ।

तस्मात् तदेव वक्तव्यं, वचने का दरिद्रता ॥

(ख) सम्पत्तौ च विपत्तौ च महतामेकरूपता ।

उदये सविता रक्तो रक्तः च अस्ते तथा ॥

(ग) यथा चित्तम् तथा वाचः, यथा वाचः तथा क्रिया ।

चित्ते वाचि क्रियायाम् च साधूनाम् एकरूपता ॥

- (घ) क्रोधः नाशयते धैर्यं, क्रोधः नाशयते श्रुतम् ।
क्रोधः नाशयते सर्वं, नास्ति क्रोधसमो रिपुः ॥

2. निम्नलिखित गद्यांशों में से किसी एक का हिन्दी में अनुवाद करें।

[10]

- (क) अग्रिम दिवसे प्रातःकाले, राजा संन्यासिनम् उपगम्य, नमस्कारम् कृत्वा, तं प्रश्नान् अपृच्छत् । तस्मिन् काले संन्यासी खनित्रेण भूमिं खनति स्म। सः किमपि न अवदत्। सः नृपम् अपि एकं खनित्रं अयच्छत्। राजा अपि खनितुम् आरभत्।

अथवा (OR)

- (ख) एकस्य नृपस्य मनसि त्रयः प्रश्नाः वारंवारं प्रादुर्भवन्ति स्म, येषाम् उत्तराणि प्राप्तुं सः अधीरः आसीत्। एकस्मिन् दिवसे राजा सर्वान् सभासदान् आहूय अकथयत्, “किं कोऽपि अस्मिन् सभायाम् अस्ति, यः मम प्रश्नानाम् उत्तराणि दत्वा, मां प्रसादयति।

[10]

3. निम्नलिखित शब्दों के हिन्दी अर्थ लिखें :-

[10]

(i) अपराहने	_____	(vi) उपगम्य	_____
(ii) आहतः	_____	(vii) पुष्पपात्राणि	_____
(iii) अधीरः	_____	(viii) परामर्शाय	_____
(iv) प्रज्ञा	_____	(ix) मृत्युदण्डम्	_____
(v) खनित्रेण	_____	(x) उदरात्	_____

4. निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर एक शब्द में लिखें।

[6]

- (क) नृपस्य मनसि कति प्रश्नाः आसन् ? _____
- (ख) राजा सभासदान् किम् अपृच्छत् ? _____
- (ग) नृपः कुत्र अगच्छत् ? _____
- (घ) संन्यासी कां खनति स्म ? _____
- (ङ) आहतः नरः कुत्र अपतत् ? _____
- (च) क्षत-विक्षतं के अमारयन् ? _____

5. निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर पूर्णवाक्य में लिखें।

[1½x6=9]

- (क) चॉकलेट् कस्याः आसीत् ?

उत्तर _____

(ख) चॉकलेटम् कुत्र आसीत् ?

उत्तर _____

(ग) पादपा केषाम् अनुभवं कुर्वन्ति ?

उत्तर _____

(घ) बैक्स्टरस्य यन्त्रस्य नाम किम् आसीत् ?

उत्तर _____

(ङ) कस्य पादे मुखे च चॉकलेटम् आसीत् ?

उत्तर _____

(च) किं वरुणं सत्यम् अवदत् असत्यम् वा ?

उत्तर _____

6. कोष्ठ से सही उत्तर चुन कर रिक्त स्थान भरें :-

[5]

(क) वृन्दा वरुणस्य _____ अस्ति । (भगिनी, अनुजा)

(ख) सर्वे टॉमीं दृष्ट्वा _____ अहसन् । (उच्चैः, नीचैः)

(ग) वरुणः गणितस्य _____ करोति स्म । (गृहकार्यं, प्रश्नं)

(घ) जगदीशचन्द्र बसुः क्रेस्कोग्राफ़स्य _____ अकरोत् । (आविष्कारम्, निर्माणं)

(ङ) सत्यमेव _____ , नानृतम् । (जायते, जयन्ते)

7. निम्नलिखित गद्यांश को पढ़ कर प्रश्नों के उत्तर लिखें।

इयं कथा अस्मान् शिक्षयति यत् वर्तमानः समयः एव महत्वपूर्णः भवति। भविष्यस्य चिन्तायाम् यदि वर्तमानः नक्ष्यति तर्हि किञ्चिदपि न प्राप्यसि। उपस्थितं कार्यं मनोयोगेन करणीयम्। समयस्य सदुपयोगः एव भविष्यस्य आधारशिला भवति, अपि च अयं एव सर्वांगीणप्रगत्याः मूलमन्त्रम् अस्ति।

(i) एक शब्द में उत्तर दें :-

[2]

(क) कः समयः महत्वपूर्णः भवति ? _____

(ख) कार्यं केन करणीयम् ? _____

(iii) पूर्ण वाक्य में उत्तर दें :-

[2]

समयस्य सदुपयोगेन किम् भवति ?

(iii) निर्देशानुसार उत्तर दीजिए :-

[2]

(क) 'प्रगत्याः' शब्दस्य पद परिचय :-

मूल शब्द	लिङ्ग	वचन	विभक्ति

(ख) 'मूलमन्त्रम्' शब्दस्य वर्ण विच्छेद :-

[1]

8. निम्न शब्दों में संधि-विच्छेद करें -

[4]

(क) कोऽपि = _____

(ख) नासीत् = _____

(ग) पुनश्च = _____

(घ) मनोयोगेन = _____

9. निम्नलिखित वाक्यों के शब्दों को सही क्रम में लिखें।

[3]

(क) रामं वने अनुगच्छति सीता

उत्तर _____

(ख) निन्दा सदैव भवति दुर्गुणानाम् ।

उत्तर _____

(ग) कदापि ताडयेत् न दुर्बलम् ।

उत्तर _____

10. शब्दों का अर्थों से मिलान करें -

[6]

(अ)	(ब)
1. प्रेरितः	असत्य
2. अनृतम्	चाचा
3. परितः	कमरा
4. प्रकोष्ठम्	फूलदान
5. पुष्पपात्रम्	प्रभावित
6. पितृव्यः	चारों ओर